ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
EKT
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

The Greek Review of Social Research

Vol 30 (1977)

30-31 Β'-Γ'

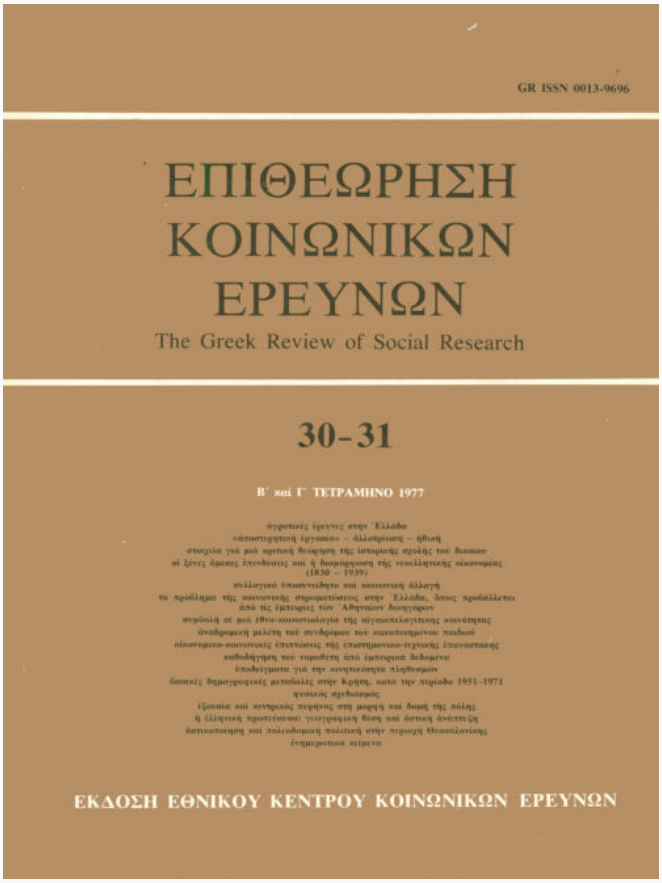

Φυσικός σχεδιασμός: Παραδείγματα εργασίας από την Ευρώπη στο τοπικό επίπεδο

Ελένη Ξαναλάτου-Δεργκάλιν

doi: 10.12681/grsr.197

Copyright © 1977, Ελένη Ξαναλάτου-Δεργκάλιν

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0.

To cite this article:

Ξαναλάτου-Δεργκάλιν Ε. (1977). Φυσικός σχεδιασμός: Παραδείγματα εργασίας από την Ευρώπη στο τοπικό επίπεδο. *The Greek Review of Social Research*, *30*, 328–335. https://doi.org/10.12681/grsr.197

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 12/10/2026 14:48:08

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΥ ΝΕΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

φυσικός σχεδιασμός

Παραδείγματα ἐργασίας ἀπό τήν Εὐρώπη στό τοπικό ἐπίπεδο

τῆς
Ἑλένης Ξαναλάτου-Δεργκάλιν
Ἀρχιτέκτονος-Πολεοδόμου

Ἕνας τρόπος γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ βασικοῦ στόχου τῆς γνώσεως τοῦ συγκεκριμένου χώρου, εἶναι ἡ γεφύρωση τοῦ χάσματος πού ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού σχεδιάζουν τήν ἀνάπτυξη καί τούς χρῆστες. Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ ἀναφέρεται στούς κτηριολόγους-πολεοδόμους-χωροτάκτες.

Τό πρόβλημα τῆς ἀναπτύξεως, σήμερα πιά, δέν ἐντοπίζεται μόνο στό «ποῦ» θά γίνει ἡ ἀνάπτυξη, στό «πόσο» θά ἐπεκταθεῖ ὁ οἰκισμός ἤ ἡ πόλη, ἤ στό «πόσες» οἰκοδομές θά κτισθοῦν σέ ποιά οἰκόπεδα. Τό βασικό πρόβλημα εἶναι τό «πῶς» θά γίνουν ὅλα αὐτά, γιά νά μπορέσουν νά ἱκανοποιήσουν τίς ἀνάγκες ἀναπτύξεως σωστά, χωρίς κοινωνική ἀναστάτωση καί χωρίς ἄστοχα τοποθετημένα χρήματα.

Αὐτό τό «πῶς» σήμερα ἐξετάζεται σοβαρά στίς διάφορες χῶρες τῆς Εὐρώπης, ὥστε νά μπορέσουν οἱ ἄνθρωποι, οἱ κοινοί πολίτες, νά ζήσουν σ' ἕνα κατά τό δυνατόν ἁρμονικό περιβάλλον πού νά τό αἰσθάνονται οἰκεῖο. Σ' ἕνα τέτοιο ἁρμονικό καί οἰκεῖο περιβάλλον θά πρέπει νά ἐνταχθεῖ ἡ ἀνάπτυξη.

Τά ἐρωτήματα πού σήμερα μελετῶνται στόν τομέα αὐτόν εἶναι:

1. Εἶναι δυνατόν νά συγκεκριμενοποιηθεῖ καί νά μπεῖ σ' ἕνα εἶδος συστήματος, τό πῶς ἐπηρεάζεται ἡ ζωή τῶν ἀνθρώπων ἀπό τό περιβάλλον στό ὁποῖο ζοῦν;
2. Πῶς βλέπουν καί πῶς αἰσθάνονται οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι τό καθημερινό τους περιβάλλον;
3. Ποιός εἶναι ὁ ρόλος τοῦ ἀρχιτέκτονα σ' ὅλες τίς εἰδικότητές του, ὅταν θά πρέπει νά ἀπαντήσει σ' αὐτές τίς ἐρωτήσεις;

Τίς ἀπαντήσεις στά ἐρωτήματα αὐτά προσπαθοῦν νά δώσουν οἱ ἐρευνητές καί οἱ διοικητικές ὑπηρεσίες στίς διάφορες χῶρες κατά διαφορετικούς τρόπους.

Τό φθινόπωρο τοῦ 1975 ὁ Maurice Strong ἀνάπτυξε τίς ἰδέες του στά Ἡνωμένα Ἔθνη μέ τόν ἀκόλουθο τίτλο: *What Now: Another Development:* Κατευθύνσεις καί προσέγγιση σέ μιά ἀλλοιώτικη ἀνάπτυξη, πού θά ἱκανοποιεῖ τίς ἀνθρώπινες ἀνάγκες καί πού θά βασίζεται στήν ἁρμονική σύνδεση τοῦ ἀνθρώπου μέ τό περιβάλλον του. Καί ὁ Strong ἐπεξηγεῖ:

«Ἀξίες πού ἀναφέρονται σέ κοινωνικές πράξεις πρέπει νά γίνονται ἁπλοποιημένα. Τό νά ἱκανοποιήσει κανείς τίς ἀνάγκες τῶν ἀτόμων καί τῶν

κοινωνιῶν, σημαίνει κατ' ἀρχήν νά τούς ἀναγνωρίσει τό δικαίωμα γιά μιά ζωή κοσμιότητος καί ἀξιοπρεπείας.

Τά δικαιώματα τῆς ἐκπαιδεύσεως καί γενικότερα τῆς μορφώσεως, τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκφράσεως, τῆς ἐνημερώσεως καί τῆς διαχειρίσεως τῆς παραγωγῆς, εἶναι ὅλα δικαιώματα πού ἐκφράζουν τήν ἴδια ἀνάγκη, τήν ἀνάγκη τῆς κοινωνικῆς ἁρμονίας. Γι' αὐτό εἶναι ἀντιφατικό νά φαντάζεται κανείς ὅτι ἡ συζήτηση γιά τήν ἀνάπτυξη μπορεῖ νά περιοριστεῖ σ' αὐτό πού λέγεται 'ἱκανοποίηση τῶν βασικῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν καί μόνο'».

Συνεχίζοντας ὁ Strong συγκεκριμενοποιεῖ τό θέμα του γιά τά στοιχεῖα στό πλαίσιο τῆς ἀπαραίτητης νέας δουλειᾶς πού πρέπει νά γίνει: «Ἡ ἀνάπτυξη εἶναι ἕνα σύνολο. Εἶναι οἰκολογική καί κοινωνική καί οἰκονομική. Οἱ πολιτικές καί οἱ ὑπηρεσιακές διαστάσεις μποροῦν νά γίνουν καταληπτές μόνο μέσα στά πλαίσια μιᾶς συστηματικῆς διασυνδέσεως. Οἱ ἐνέργειες πού ἀπορρέουν ἀπό τίς πολιτικές καί ὑπηρεσιακές διαστάσεις θά πρέπει νά ἀποτελοῦν ἕνα ἁρμονικό σύνολο. Ἐπίσης οἱ ἀνάγκες δέν μποροῦν νά ἀνεξαρτητοποιηθοῦν μεταξύ τους. Ἡ ἱκανοποίηση μιᾶς ἀνάγκης εἶναι ταυτοχρόνως καί ἡ κατάσταση καί τό ἀποτέλεσμα ἱκανοποιήσεως ἀπό τίς ἄλλες ἀνάγκες. Ἡ ἀνάλυση μπορεῖ νά γίνεται γιά τήν κάθε μιά, ἀλλά δέν πρέπει τό τελικό ἀποτέλεσμα νά ἀπομονώνεται ἀπό τίς ἄλλες. Ἑπομένως τά μέρη (στοιχεῖα) τῆς νέας δουλειᾶς εἶναι ἀλληλοσυμπληρούμενα».

Καί καταλήγει ἐπεξηγηματικά: «Τά βασικά σκέλη μιᾶς νέας ἤ ἀλλοιώτικης ἀναπτύξεως θά πρέπει νά εἶναι:

α. Φροντίδα γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν, μέ πρώτη τήν ἐκρίζωση τῆς φτώχειας.
β. «Ἐνδογενής καί συσχετιζόμενη» σημαίνει ἀνάπτυξη βασισμένη στή δυναμικότητα τῶν κοινωνιῶν πού τήν ὑποβαστάζουν.
γ. «Ἁρμονία μέ τό περιβάλλον» σημαίνει ἁρμονία ἀνάμεσα στό φυσικό, τό τεχνητό καί τό ἀνθρώπινο περιβάλλον.

Τελικά φαίνεται ὅτι μιά ἄλλη ἀνάπτυξη προϋποθέτει ἀναδιάρθρωση τῶν δομῶν πού ὑπάρχουν. Ἄμεση δράση εἶναι ἀπαραίτητη καί δυνατή. Ὁ καιρός ἔφθασε νά περάσουμε ἀπό τά λόγια στίς πράξεις».

Ἡ διάλεξη αὐτή ἔκανε πολλή αἴσθηση, σχολιάστηκε πολύ θετικά, ἔβαλε τά θεμέλια ἀλλαγῆς σέ ὁρισμένες χῶρες καί ἐνεθάρρυνε τή συνέχιση τῆς δουλειᾶς σέ χῶρες πού ἤδη εἶχαν ἀρχίσει νά ἐργάζονται στά πλαίσια τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Γενικά μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν εἰσηγήσεων στό συνέδριο τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν τό 1975 περιστράφηκε γύρω ἀπό αὐτή τήν τοποθέτηση, μέ ἀποτέλεσμα νά διατυπωθοῦν οἱ ἀνάλογες ἀποφάσεις (resolution), ὅπως οἱ ἀκόλουθες:

UNEP/GC/51 add.1 3/4/75 Resolution 3343 (XXIX) p. 2[1] καί
UNEP/GC/51/add.2 27/3/75 Resolution 3337 (XXIX) p. 3[2]

Ἄς δοῦμε ὅμως συγκεκριμένα τί γίνεται στούς τομεῖς αὐτούς στήν Ἀγγλία, τή Γαλλία καί τήν Ἰταλία σχετικά πάντα μέ τή γνώση τοῦ συγκεκριμένου χώρου, σάν βάση γιά τήν ἀνάπτυξη.

Ἀγγλία

Δύο σοβαρές προσπάθειες σέ δύο διαφορετικούς τομεῖς δραστηριότητος:

A. *Στόν τομέα τῆς Ἐκπαιδεύσεως*

Τό Town and Country Planning Association[3] (TCPA) χρηματοδοτεῖται ἀπό τό ἀγγλικό κράτος γιά νά εἰσάγει στήν ἐκπαίδευση τή γνώση γιά τά προβλήματα τοῦ περιβάλλοντος. Γιά τό σκοπό αὐτό ἐκδίδει ἀπό τό 1971 τό δελτίο *BEE (Bulletin of Environmental Education)* σέ ἔνδεκα τεύχη τό χρόνο, πού ἀπευθύνεται κυρίως στούς ἐκπαιδευτικούς. Ἀσχολεῖται μεταξύ ἄλλων μέ τούς οἰκισμούς σάν χώρους, καί εἰδικότερα μέ τή διαμόρ-

1. UNEP/GC/51 Add 1. 3/4/75. Resolution 3343 (XXIX), page 2. «Program of Action on the Establishment of a New International Economic Order and the International Development Strategy, for the second United Nations Development Decade, with emphasis on an integrated approach in the fields of commodities, agriculture and industrial development.» (Ἀπόφαση 3343 (XXIX), σελ. 2. «Πρόγραμμα δράσεως γιά τήν ἐπικύρωση μιᾶς νέας διεθνοῦς οἰκονομικῆς τάξεως καί ἡ στρατηγική διεθνοῦς ἀναπτύξεως, γιά τή δεύτερη δεκαετία ἀναπτύξεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, μέ ἔμφαση σέ μιά ὁλοκληρωμένη προσέγγιση στά πεδία ἀναπτύξεως, τοῦ ἐμπορίου, τῆς γεωργίας καί τῆς βιομηχανίας.»)

2. UNEP/GC/51/Add 2. 27/3/75. Implementation of general assembly resolution 3337 (XXIX), page 2. «Demographic, social and behavioural aspects.
A more profound understanding of demographic social and behavioural patterns of the peoples involved in relation to their environment is needed if practical measures are to be elaborated to improve their quality of life, and if an abrupt disruption in ways of living, with the accompanying social stress and dislocation, is to be reduced or avoided. In addition to social and psychosocial factors, the study should include epidemological and health aspects.» «Σύγκληση τῆς γενικῆς συνελεύσεως γιά τή συμπλήρωση τῆς ἀποφάσεως 3337 (XXIX), σελ. 3. Μιά μελέτη γιά βαθύτερη γνώση τοῦ δημογραφικοῦ καί τοῦ κοινωνικοῦ ὑποδείγματος συμπεριφορᾶς σέ σχέση μέ τό περιβάλλον στό περίπλοκο τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, χρειάζεται τήν ἐπεξεργασία πρακτικῶν μέτρων πού νά ἀποδεικνύουν τήν ποιότητα τῆς ζωῆς, ἐάν μιά ἀπότομη διάσπαση στούς τρόπους ζωῆς πρόκειται νά μειωθεῖ ἤ νά ἀποφευχθεῖ μέ τά συνοδεύοντα κοινωνικά ἄγχη καί τίς ἐξαρθρώσεις. Ἐκτός τῶν κοινωνικῶν καί ψυχοκοινωνικῶν παραγόντων, ἡ μελέτη θά πρέπει νά περιλαμβάνει καί ἀπόψεις γιά τή θελτίωση τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐπιδημιῶν καί γενικότερα τήν ὑγεία.»)

3. Town and Country Planning Assosiation (TCPA)
17, Carlton House Terrace, London S W 1 Y 54S
Γνωρίζοντες τό θέμα: David Hall καί Colin Ward.

φωση καί σχέση τῶν κτιρίων μεταξύ τους· καί σάν ἀποτέλεσμα ἐξετάζεται ὁ δημιουργούμενος χῶρος.

Αὐτές οἱ πλευρές ἐξετάζονται σάν ἕνα μέρος τοῦ οἰκολογικοῦ συστήματος, μέ τή συγκέντρωση κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν καί φυσικῶν ἀπόψεων γιά τόν οἰκοδομημένο χῶρο.

Τό 1976 ἄρχισε μέ χρήματα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους ἕνα διετές ἐκπαιδευτικό πρόγραμμα μέ τίτλο *Ἡ τέχνη καί τό κτισμένο περιβάλλον*, σάν συμπλήρωση τῆς προσπάθειας πού ἄρχισε τό 1971. Τό πρόγραμμα αὐτό ἀπευθύνεται στούς νέους τοῦ σχολείου ἀπό 16 ἕως 19 ἐτῶν. Δώδεκα σχολεῖα διαλέχτηκαν γιά τή δοκιμή τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῆς μέχρι νά γίνει ἡ τελική μεθόδευσή της καί ἡ εἰσαγωγή της σέ ὅλα τά σχολεῖα τῆς χώρας.

Τά βασικά ἐρωτήματα τοῦ προγράμματος εἶναι:

α. Ποιά εἶναι τά συναισθηματικά θιώματα πού προκύπτουν ἀπό τό κτισμένο περιβάλλον, καί ποιά ἡ σημασία τους γιά τόν καθένα;
β. Πῶς αἰσθανόμαστε μέσα στίς πόλεις καί τί αἰσθήματα τρέφουμε γι' αὐτές;
γ. Τί εἶναι αὐτό πού μᾶς κάνει νά αἰσθανόμαστε οἰκεῖα σέ ἕνα τόπο;
δ. Τί εἶναι αὐτό πού μᾶς κάνει νά μήν αἰσθανόμαστε ἄνετα σ' ἕνα μέρος;

Τά ἐρωτήματα καί οἱ ἀπαντήσεις αὐτές θά μελετηθοῦν προσεκτικά μέ σκοπούς σάν τούς ἀκόλουθους:

α. Γιά τούς μαθητές
Νά καλλιεργήσουν τίς γνώσεις τους γιά τό περιβάλλον τους.
Νά ἀναπτύξουν τήν ἱκανότητα ἀξιολογήσεως τῶν αἰσθημάτων τους γιά τό περιβάλλον τους.
Νά ἀναπτύξουν τήν κριτική τους ἱκανότητα γιά τίς ἰδιότητες τοῦ περιβάλλοντος.
Νά ἀναπτύξουν καί νά συγκεκριμενοποιήσουν τά θετικά θιώματα ἀπό μέρη καί στοιχεῖα τοῦ ἄμεσου οἰκιστικοῦ τους περιβάλλοντος.
β. Γιά τούς δασκάλους
Νά θρεθοῦν οἱ σωστοί τρόποι διδασκαλίας γιά τήν ἐνημέρωση καί γνώση τῶν μαθητῶν γύρω ἀπό αὐτές τίς ἔννοιες καί τά προβλήματα.
γ. Γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἔρευνας καί τίς ἐφαρμογές
Ἀπό τά ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ προγράμματος νά εἶναι δυνατόν νά θελτιωθοῦν: ἡ τεχνική, τά ὑλικά καί ἡ διαμόρφωση τῶν χώρων, πού θά πρέπει νά ἐφαρμόζονται, ἔτσι ὥστε νά ἱκανοποιεῖται ἡ αἰσθητική, συναισθηματική καί ψυχική ἄνεση τῶν ἀνθρώπων στό ἄμεσο περιβάλλον τους.

Τρόπος διδασκαλίας

Ἡ διδασκαλία γίνεται μέ ἀναγνωριστικούς περιπάτους στήν πόλη, ὅπου οἱ μαθητές προσπαθοῦν νά ἐκφράζουν τά αἰσθήματά τους μέ κείμενα καί σκίτσα, χωρίς νά ἀναφέρονται στήν ἱστορία καί χωρίς νά χρησιμοποιοῦν τεχνικούς ἤ ἀρχιτεκτονικούς ὅρους. Μ' αὐτό τόν ἁπλοποιημένο τρόπο πιστεύεται ὅτι θά φθάσουν στή ζωντανή καί αὐθόρμητη συνειδητοποίηση τοῦ περιβάλλοντός τους, γιά τήν περιγραφή καί τήν ἀξιολόγησή του.

Ἡ ἐργασία αὐτή, σέ ὅλα τά ἐπίπεδά της, θά εἶναι συνεχής καί σάν μελέτη καί σάν ἀξιολόγηση. Καί, ἀπό τήν παρακολούθηση τῶν ἀποτελεσμάτων κάθε φορά, θά συμπληρώνεται καί θά διορθώνεται, ὥσπου νά φθάσει στό ἐπιθυμητό ἀποτέλεσμα.

Παρατηρήσεις

Ὁ ὑπεύθυνος τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, ὁ Colin Nard, πιστεύει ὅτι, ἐάν ἡ ἱκανότητα τῆς κρίσεως καί τῆς ἀξιολογήσεως τοῦ περιβάλλοντος ἐδραιωθεῖ στά παιδιά ἀπό τά σχολικά τους χρόνια, τότε θά εἶναι πολύ πιό εὔκολο καί φυσικό γιά τόν κάθε ἄνθρωπο νά συμμετέχει στόν φυσικό σχεδιασμό καί στήν ἐξέλιξη τοῦ περιβάλλοντος στό ὁποῖο ἀνήκει, ἐπηρεάζοντας συνειδητά τίς ἀποφάσεις. Αὐτό ἐξ ἄλλου εἶναι ἡ βασική ἐπιδίωξη τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, πού βασίζεται στή διαπίστωση ὅτι ὑπάρχει χάσμα ἀνάμεσα στή μεταβολή τοῦ περιβάλλοντος καί τούς χρῆστες. Τό χάσμα αὐτό ἔχει μεγαλώσει πολύ λόγω τῆς ραγδαίας οἰκονομικῆς προόδου τῆς βιομηχανικῆς περιόδου, μέ ἀποτέλεσμα τή δημιουργία σοβαρῶν κοινωνικῶν προβλημάτων.

Β. *Στόν τομέα τῆς καθαρῆς ἔρευνας*

Τό Centre for Environmental Studies (CES)[4] εἶναι ἕνας ἀνεξάρτητος ὀργανισμός μέ ἀντικείμενο τήν προώθηση καί τή διάδοση τῆς ἔρευνας γιά τά προβλήματα καί τίς διαδικασίες, σέ ὅλα τά ἐπίπεδα τοῦ φυσικοῦ σχεδιασμοῦ (πολεοδομικά-ρυθμιστικά-χωροταξικά). Οἱ ἐργασίες τοῦ CES ἄρχισαν τό 1967 χρηματοδοτούμενες κυρίως ἀπό τό ἀγγλικό κράτος καί σέ μικρό ποσοστό ἀπό τή Ford Foundation.

Ἀντικείμενο τοῦ CES εἶναι ἡ ἔρευνα καί ἡ ἐφαρμογή της, ἡ ἔκδοση ἐνημερωτικῶν δελτίων (ἔχει ἐκδώσει ἕως τώρα περίπου 450) καί ἡ ὀργάνωση σεμιναρίων καί συνεδρίων. Ἀναλαμβάνει ἐπίσης μελέτες καί ἔρευνες ἀπό τίς τοπικές ὑπηρεσίες φυσικοῦ σχεδιασμοῦ καί προγραμματισμοῦ. Ἡ μεγάλη δραστηριότητα πού ἀναπτύσσει τό CES ὀφείλεται στό ὅτι ὅλο καί περισσότερο ἡ

4. Centre for Environmental Studies (CES)
62, Chandros place, London WC 214 4HH
Γνωρίζοντες τό θέμα: Gillian Lomas καί Cynthia Cockburn.

ἔρευνα τοῦ προβληματισμοῦ θεωρεῖται ἀπαραίτητη. Τέτοιο παράδειγμα εἶναι ἡ ἀνάθεση καί χρηματοδότηση ἔρευνας στό CES, τό 1973, ἀπό τό Ὑπουργεῖο Περιβάλλοντος τῆς Ἀγγλίας (DOE).

Ἡ ἔρευνα αὐτή, μέ τίτλο «Monitoring and Evaluation of Housing Action Areas (HAA)», θά διαρκέσει δυόμισυ χρόνια καί τό πρόγραμμά της εἶναι: Οἰκιστικές περιοχές ὅπου οἱ συνθῆκες ζωῆς δέν θεωροῦνται ἱκανοποιητικές ἀπό τήν ἄποψη τῆς συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς ποιότητος γενικά τοῦ οἰκιστικοῦ περιβάλλοντος. Τό ἀντικείμενο τῆς ἔρευνας εἶναι ἡ περιγραφή τῶν ἀντιδράσεων τῶν κατοίκων γιά τίς ἀλλαγές τοῦ φυσικοῦ καί οἰκιστικοῦ περιβάλλοντος. Σέ συνδυασμό ἐρευνῶνται οἱ εὐκαιρίες ἐργασίας, οἱ ἀποδοχές καί οἱ πόροι παντός εἴδους, πού ἀντιστοιχοῦν στήν περιοχή πού μελετᾶται. Ὅλα αὐτά θά συσχετισθοῦν μέ τούς ἀντίστοιχους πολιτικούς στόχους καί τήν πολιτική (policy). Ἐπίσης θά μελετηθεῖ τό τί συνέπειες θά ὑποστεῖ ὁ οἰκισμός, σάν κάτοικοι καί σάν οἰκιστικό περιβάλλον, ὅταν αὐτές οἱ συνθῆκες ἀλλάζουν.

Ἡ ἔρευνα αὐτή μεθοδεύτηκε σέ τρία μέρη.

α) Μελέτη μιᾶς περιπτώσεως (Case Study) HAA στή βόρειο Ἀγγλία.
Στήν ἀνάλυση τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως θά περιγραφοῦν ἡ κατάσταση τῶν κατοίκων, τό περιβάλλον τους καί οἱ συσχετίσεις τους. Θά μελετηθοῦν οἱ ἀποφάσεις γιά τήν ἐφαρμογή μέτρων, τά μέτρα καί τά ἀναπτυξιακά προγράμματα τῶν τοπικῶν ὑπηρεσιῶν, πού πρόκειται νά ὑλοποιηθοῦν θραχυπρόθεσμα καί μακροπρόθεσμα. Αὐτά θά μελετηθοῦν περιπτωσιακά αὐτά καθ' ἑαυτά καί πρό παντός συγκριτικά, δηλαδή θά καθοριστεῖ ἡ σχέση καί ἡ ἐξάρτηση πού ὑπάρχει μεταξύ τους.

β) Ἡ εὕρεση μεθόδων καί μηχανισμῶν πού θά περιγράφουν τίς σταδιακές ἀλλαγές τῶν κοινωνικῶν καί τῶν φυσικῶν συνθηκῶν.
Εἰδικότερα: Ἡ ἀνάλυση κάθε ἐξελικτικῆς ἀλλαγῆς προβλέπεται νά εἶναι κριτική καί συγκριτική μεταξύ τῶν περιοχῶν πού ἐρευνῶνται. Ἀκόμη καί ἡ σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ σέ κάθε περιοχή θά συγκριθεῖ μέ τή σύνθεση τῶν ἄλλων περιοχῶν πού μελετῶνται.
Μιά ἄλλη ἐνδιαφέρουσα σκοπιά τῆς συγκριτικῆς αὐτῆς ἀναλύσεως εἶναι ἡ διερεύνηση τῶν ἀποτελεσμάτων ἀπό τήν ἐφαρμογή κάθε πολιτικῆς (policy) θασισμένης στίς συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές ἀντίστοιχα· θά συγκριθοῦν οἱ ἐπιδράσεις τῆς ἐφαρμογῆς κάθε πολιτικῆς, τόσο στίς διάφορες κοινωνικές ὁμάδες, ὅσο καί στό σύνολο τῶν ἀνθρώπων κάθε περιοχῆς.

γ) Ἡ εὕρεση ἑνός πλαισίου δουλειᾶς (μέθοδος καί μηχανισμοί) πού νά δείχνει μέ σαφήνεια καί ἀκρίβεια τίς ἀξιολογήσεις ἀπό αὐτές τίς ἔρευνες στίς περιοχές HAA. Τό πλαίσιο αὐτό θά πρέπει νά εἶναι σχετικό μέ τά ἄλλα κρατικά προγράμματα ἔρευνας, καί συγκριτικῆς φύσεως, ὥστε νά τά συμπληρώνει.

Παρατηρήσεις

Οἱ συγκριτικές αὐτές ἔρευνες παρουσιάζουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, γιατί περιέχουν καί ἀναλύουν ἀλληλοεξαρτήσεις σέ διοικητική, περιφερειακή καί διαπεριφερειακή κλίμακα. Ὅλα αὐτά τά προγράμματα μελετοῦν καί ἐπισημαίνουν πολύπλευρα θεωρημένες ἀλλαγές. Ἡ ἔρευνα περιοχῶν HAA πού ἔγινε ὡς τώρα ἔδειξε ὅτι ὑπάρχει στενή σχέση ἀνάμεσα στό ἄγχος τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, τόν τόπο τῆς κατοικίας τους, τόν τρόπο πού κατοικοῦν καί τίς ἄλλες μορφές κοινωνικοῦ ἄγχους.

Ἕνα ἄλλο βασικό συμπέρασμα πού ἀναμένεται νά διατυπωθεῖ καθαρά ἀπό αὐτοῦ τοῦ εἴδους τίς συγκριτικές μελέτες εἶναι ἡ διατύπωση ἀπόψεων γιά τή σχέση πού ὑπάρχει μεταξύ τοῦ τόπου πού ὑπάρχουν οἱ πόροι, τῆς προσφορᾶς ἐργασίας καί τοῦ ἐκ τῶν ἄνω καθοριζομένου συστήματος καί τῶν ὅρων ἐργασίας. Ἐπίσης συγκεκριμενοποιεῖται τό πολύ σοβαρό πρόβλημα πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στή μή ἱκανοποίηση τῶν κατοίκων ἀπό τόν τόπο τῆς κατοικίας τους, τήν ἀλλαγή τῆς δημογραφικῆς συνθέσεως τῆς μικροκοινωνίας καί τούς ὅρους ἐργασίας. Ὅλα αὐτά συνδυαζόμενα ἔχουν δημιουργήσει σοβαρές συνέπειες.

Γαλλία

Σοβαρές προσπάθειες ἐργασίας γίνονται στό μορφωτικό, στό κεντρικό καί στό περιφερειακό ἐπίπεδο:

1. Τό Centre de Recherche d' Urbanisme[5] (CRU) ἱδρύθηκε τό 1962. Βασικό του ἀντικείμενο εἶναι ἡ ἔρευνα τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς στίς πόλεις καί στίς περιφέρειες στό συνολικό ἐπίπεδο (global). Εἰδικότερα: μελετοῦν ἐκεῖ τό περιβάλλον σέ διάφορες κλίμακες, πού ἀνταποκρίνονται καλύτερα στίς ἀνάγκες τῶν κατοίκων (σχετικά μέ τούς πόρους, τίς ἀνάγκες γιά χῶρο, τίς μεταφορές, τό κλίμα, τόν τρόπο ζωῆς, τήν τοποθέτηση καί σχέση τῶν οἰκοδομικῶν ὄγκων, κλπ.).
Στό CRU ἐργάζονται ἐρευνητές μέ διάφορες εἰδικότητες. Τό CRU ἀναθέτει ἔρευνες καί σέ ἰδιῶτες μελετητές. Ἔχει ἀκόμη ἐνδιαφέρουσα θιβλιο-

5. Centre de Recherche d' Urbanisme (CRU)
4, Av. du Recteur Poincré, 75782 Paris
Γνωρίζοντες τό θέμα: J. P. Muret καί M. Tilmont.

θήκη καί μεγάλη συγγραφική δραστηριότητα. Ὀργανώνει μεταπτυχιακούς κύκλους μαθημάτων διδακτορικοῦ ἐπιπέδου καί ἁπλά σεμινάρια. Ὅλες αὐτές οἱ δραστηριότητες τυπώνονται σέ ἐκθέσεις ὅπως οἱ ἀκόλουθες:

α) Habitat ancien: Δίδεται μιά γενική εἰκόνα μελετῶν ἐξυγιάνσεως οἰκισμῶν ἀπό οἰκονομική, τεχνική, αἰσθητική καί κοινωνική σκοπιά. Περιγράφεται ἡ πολιτική ἐξυγιάνσεως οἰκισμῶν στήν Ἀγγλία, ἡ ἐξυγίανση τοῦ Μονάχου, τοῦ Montauban καί τοῦ κέντρου τῆς Toulouse.

β) Espaces ouverts: Ἐδῶ ἀναπτύσσονται ἡ σημασία τῶν ἐλευθέρων χώρων γιά τή ζωή τῆς γαλλικῆς πόλεως, ὁ σχεδιασμός καί προγραμματισμός ἀναπτύξεως, ἡ ὀργάνωση καί ἡ διοίκηση. Οἱ πλευρές πού μελετῶνται εἶναι: τό μέγεθος τοῦ χώρου, ἡ τεχνική, οἱ κοινωνικές καί οἰκονομικές συνθῆκες καί οἱ ἀξιόλογες χαρακτηριστικές αἰσθητικές παρατηρήσεις.

γ) Les nuisances et la ville. Σ' αὐτή τήν ἔκθεση μελετᾶται τό «πῶς» μπορεῖ νά γίνει ἡ πόλη πιό φιλική πρός τόν ἄνθρωπο. Ἡ μολυσμένη ἀτμόσφαιρα καί οἱ καταστροφές ἐξετάζονται ἀπό οἰκολογική καί οἰκονομική πλευρά καθώς καί ἡ σημασία τους γιά τήν ποιότητα τῆς ζωῆς. Στήν ἐξέταση τῆς στρατηγικῆς γιά τήν πολεοδομική ἀνάπτυξη χρησιμοποιοῦνται σάν παραδείγματα ἡ Marne-la-Vallée καί τό Vaudreuil.

δ) Στήν ἔκδοση *L'ambiance urbaine* δίδονται παραδείγματα καί περιγράφονται τά στοιχεῖα πού συμβάλλουν στή δημιουργία μιᾶς συγκεκριμένης αἰσθητικῆς ἀτμόσφαιρας στό οἰκιστικό περιβάλλον.

2. Institut d' Urbanisme de Paris[6] (Créteil), κρατικό ἵδρυμα πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου. Ἀπό τό 1974 μετεκπαιδεύει ἀρχιτέκτονες, πολιτικούς μηχανικούς, γεωγράφους, κοινωνιολόγους καί οἰκονομολόγους σέ πολεοδόμους (φυσικούς σχεδιαστές γιά τήν ἀνάπτυξη καί ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας). Τελευταῖα προωθεῖ τήν ἔρευνα σέ πέντε κυρίως τομεῖς ἐνδιαφέροντος: α) Τό πρόβλημα τῶν μεταφορῶν στήν ἀναπτυξιακή πορεία τοῦ τρίτου κόσμου. β) Παρατηρήσεις οἰκονομικῆς ὑφῆς γιά τίς CBD περιοχές (περιοχές κέντρων πόλεων) καθώς καί γιά τά κέντρα γραφείων καί ἐμπορίου. γ) Ἀνάλυση γιά τήν ἄνοδο τῶν τιμῶν τῆς γῆς στά μεγάλα ἀστικά κέντρα. δ) Νομικά πλαίσια γιά τήν πολεοδομία καί γενικά τήν οἰκιστική ἀνάπτυξη. ε) Ποιότητα τῆς ζωῆς στίς νέες πόλεις καί σέ μεγάλες περιοχές ἐξυγιάνσεως.

3. Centre International de Recherche sur Environnement et le Développement.[7] Τό κέντρο αὐτό ἀσχολεῖται μέ μιά ἐνδιαφέρουσα ἔρευνα μέ τίτλο «Ecodéveloppement» (οἰκολογική ἀνάπτυξη). Ἀντικείμενο τῆς ἔρευνας αὐτῆς εἶναι οἱ ἔννοιες πού ὑποστήριξε ὁ Maurice Strong στά Ἡνωμένα Ἔθνη τό 1975.

Ministère de l' Equipement et de l' Aménagement du Territoire, Direction de l' Aménagement Foncier et de l' Urbanisme.[8] Ἐδῶ γίνεται ἡ ἐργασία: «Assistance architecturale». Σκοπός της εἶναι ἡ ἐντόπιση καί διατήρηση τῶν τοπικῶν παραδόσεων. Ἡ ἔρευνα χρηματοδοτεῖται ἀπό τό ὑπουργεῖο ἀπό ὅπου δίδονται καί οἱ κατευθύνσεις. Ἡ ἔρευνα μεθοδεύτηκε μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο: Σέ κάθε ἕνα ἀπό τά 95 ἀντίστοιχα τμήματα τῶν νομῶν τῆς Γαλλίας, γίνεται ἐρευνητική ἐργασία γιά τή διατύπωση συμβουλῶν καί ὑποδείξεων γιά τήν τόνωση τῆς τοπικῆς παραδόσεως στούς οἰκισμούς. Συλλέγονται καί μελετῶνται χαρακτηριστικά ἀρχιτεκτονικά καί κατασκευαστικά στοιχεῖα, ὑλικά καί τρόποι κατασκευῆς, ἡ θέση τῶν οἰκοδομημάτων καί ἡ σχέση τους στό χῶρο, ἡ προσαρμογή στό τοπίο, στό ἔδαφος καί στή βλάστηση. Μέσα σ' αὐτό τό περιβάλλον πού ἔχει ἐξεταστεῖ ἀπό ὅλες αὐτές τίς πλευρές, ἐνδιαφέρει ὁ παραδοσιακός τρόπος ζωῆς. Γι' αὐτό προσπαθοῦν νά περιγράφουν τίς παραδοσιακές δραστηριότητες καί πρό παντός τίς ἀπασχολήσεις τοῦ ἐλευθέρου χρόνου πού ἀκολουθοῦν τούς ἄγραφους νόμους. Τό σημαντικό εἶναι ὅτι γίνεται προσπάθεια νά θρεθεῖ ἡ σχέση τῶν στοιχείων μέ τίς δραστηριότητες.

Σ' ὅλα τά τμήματα τῶν νομῶν, ἐργάζονται σέ αὐτή τήν ἔρευνα ἀρχιτέκτονες, ὑπάλληλοι τοῦ κράτους, πού εἶναι στή διάθεση τῶν κατοίκων καί συνεργάζονται μαζί τους· εἶναι ἐπίσης καί στή διάθεση τῶν τοπικῶν ὑπηρεσιῶν γι' αὐτά τά θέματα. Στό τέλος τοῦ 1976 ὑπερέβαιναν τούς 230.

Παρατήρηση

Ὑπάρχουν θερμοί ὑποστηρικταί τῆς καινούργιας αὐτῆς δουλειᾶς, ἀλλά ὑπάρχουν καί αὐτοί πού τήν κριτικάρουν. Οἱ πρῶτοι πιστεύουν ὅτι εἶναι μιά καλή ἀρχή ἐπαφῆς τῶν ἀρχιτεκτόνων μέ τούς χρῆστες, πού ἔτσι ἀπελευθερώνουν τόν ἑαυτό τους ἀπό τήν παραδοσιακή ἐπαγγελματική εὐπείθεια ἤ τούς μεμονωμένους (παραγγέλτες) πελάτες. Πιστεύουν πώς εἶναι ἕνας τρόπος νά μπορέσουν

6. Institut d' Urbanisme de Paris (Créteil)
Avenue du Général de Gaulle, 94010 Créteil
Γνωρίζοντες τό θέμα: Claud Chaline.

7. Centre International de Recherche sur l' Environnement et le Développement
54, Boulevard Raspail, 75270 Paris
Γνωρίζοντες τό θέμα: Ignacy Jachs.

8. Ministère de l' Equipement et de l' Aménagement du Territoire
Direction de l' Aménagement Foncier et de l' Urbanisme
2, Avenue du Parc de Passy, 75016 Paris
Γνωρίζοντες τό θέμα: M. Orain

οἱ ἀρχιτέκτονες νά χρησιμοποιήσουν τίς γνώσεις τους σέ κατ' εὐθεῖαν καί συνεχῆ ἐπαφή μέ τόν κόσμο. Οἱ ἀντίθετοι ὑποστηρίζουν ὅτι αὐτή ἡ ἐξέλιξη θά δεσμεύσει τόν ἰδιώτη ἀρχιτέκτονα στή δημιουργική του φαντασία, καί ταυτοχρόνως θά δημιουργηθεῖ ἕνας ἀνορθόδοξος συναγωνισμός.

Ἀπό τή δουλειά πού ἔχει γίνει ὡς τώρα φαίνεται καθαρά ὅτι οἱ τοπικές αὐτές ἀναλύσεις τῶν στοιχείων καί τῶν παραδόσεων τοῦ τρόπου ζωῆς, δίνουν ἀξιόλογο ὑπόβαθρο γιά τό σχεδιασμό νέων πόλεων, τήν ἐξυγίανση καί ἀνάπτυξη τῶν παλαιῶν καί γενικά τήν οἰκιστική ἀνάπτυξη. Ἐπίσης προάγεται ἡ αἴσθηση τῆς συνταυτίσεως τῶν κατοίκων μέ τό περιβάλλον τους καί ἡ διάθεσή τους γιά συμμετοχή στήν ἀνάπτυξη καί τό σχεδιασμό. Ἔγινε ἐπίσης φανερό ὅτι, ὁπωσδήποτε, ἡ γνώση τοῦ περιβάλλοντος, ἡ σημασία του καί ἡ ἐπίδρασή του στίς ἀνθρώπινες σχέσεις εἶναι ὄχι μόνο χρήσιμο ἀλλά καί ἀναγκαῖο νά ἀναλυθεῖ ὥστε νά χρησιμεύσει στήν μακροχρόνια ἐξέλιξη.

Ἰταλία

Ἔρευνα καί πράξη στό τοπικό ἐπίπεδο.

Bologna: ἡ ἀνάπτυξή της καί ἡ ἐξυγίανση τοῦ «ἱστορικοῦ κέντρου» της.[9] Ἡ ἐργασία στή Bologna ἔχει χαρακτηρισθεῖ γενικά σάν μιά πολύ καλή ἐργασία σέ ἕνα παλιό πολιτιστικό περιβάλλον. Εἶναι ἕνα ζύγισμα κοινωνικῶν στόχων μέ τεχνική καί οἰκιστική γνώση καί τέχνη ὑψηλῆς ποιότητος.

Ἕνας τυχαῖος ἐπισκέπτης δέν εἶναι εὔκολο νά καταλάβει πῶς μιά πόλη, σέ μιά ἐποχή πού τά ἀστικά κέντρα συναγωνίζονται σκληρά γιά νά προσελκύσουν νέες βιομηχανικές ἐγκαταστάσεις, ἀποκρούει πολλές τέτοιες εὐκαιρίες καί ἀποφασίζει νά διαφοροποιήσει τήν ἀνάπτυξή της.

Ἡ Bologna εἶναι τό μοναδικό παράδειγμα στήν Εὐρώπη πού θέτει ἐρωτηματικά στόν τρόπο τῆς ἀποτελεσματικῆς ἀνανεώσεως καί ἀναπτύξεως πού υἱοθέτησαν τά ἄλλα ἀστικά κέντρα στίς δεκαετίες τοῦ 1960 καί ἐν μέρει τοῦ 1970. Ἀντίθετα ἐδῶ ἐξετάστηκαν διαλεκτικά τά δικά της προβλήματα μέ τούς δικούς της κατοίκους, καί οἱ λύσεις πού δόθηκαν ἔγιναν πράξη.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς πόλεως δέν ἀντιμετωπίζεται μεμονωμένη ἀλλά σάν ἕνα περιφερειακό πρόβλημα, καί ἡ ἐξυγίανση τοῦ ἱστορικοῦ κέντρου δέν ἀντιμετωπίζεται σάν ἕνα πρόβλημα λειτουργικό καί συνθετικό μόνο (στρουκτούρας) ἀλλά σάν ἕνα πρόβλημα πού ἡ λύση του θά πρέπει νά ἱκανοποιεῖ τούς ὅρους τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν κατοίκων καί τῶν δραστηριοτήτων τους. Ἀκόμη καί οἱ ἀρχιτέκτονες τῆς Bologna εἶναι συντηρητικοί καί σκεπτικοί στίς προσωπικές τους προτάσεις γιά ριζικές ἀλλαγές μέ μεγάλη φαντασία.

Ἡ ἐργασία γίνεται μέ μιά κοινή πολιτική (policy) πολεοδομήσεως καί οἰκιστικῆς ἀναπτύξεως, πού βασίζεται στίς τοπικές λειτουργίες καί παραδόσεις σέ ἄμεση συνεργασία μέ τούς κατοίκους κάθε γειτονιᾶς. Εἶναι μιά συνεχής διαδικασία καί μιά πειραματική ἐργασία πού ἔχει σάν ἀρχή τήν ἀνανέωση καί τήν ἀλλαγή στά πλαίσια ἑνός συλλογικοῦ στόχου γιά τήν πόλη καί τό σύνολο.

Ἡ Bologna, ὅπως καί οἱ περισσότερες εὐρωπαϊκές πόλεις, εἶχε μιά σημαντική ἀνάπτυξη τήν δεκαετία τοῦ 1960-1970, καί ὁ διπλασιασμός τῶν κατοίκων της εἶχε προβλεφθεῖ ἀπό τήν πόλη. Νέα ὀργανωμένα οἰκιστικά σύνολα εἶχαν γίνει παράλληλα μέ τίς νέες βιομηχανικές ἐγκαταστάσεις. Σύντομα προέκυψε ἡ ἀνάγκη τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ ἱστορικοῦ κέντρου. Τό 1964 ἀνετέθη στό γνωστό Kenzo Tange ἡ μελέτη τοῦ ἀναπτυξιακοῦ σχεδίου πού θά μποροῦσε νά πραγματοποιήσει τήν ἐπέκταση αὐτή. Ὁ Tange ἔκανε ἕνα πολύ ὄμορφο σχέδιο, ὅπου ὅμως τό ἱστορικό κέντρο θά ἐξαφανιζόταν καί ἡ πόλη θά μποροῦσε νά ἀναπτυχθεῖ δυναμικά καί σύγχρονα. Τόν ἴδιο καιρό ἔγινε ἕνας χωρισμός τῆς πόλεως σέ γειτονιές, τόσο διοικητικά ὅσο καί ὀργανικά. Αὐτή ἡ ὀργάνωση εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά συνδεθοῦν οἱ ἐκλεγμένοι στίς δημοτικές ἐκλογές μέ τή γειτονιά, καί σιγά-σιγά δημιουργήθηκαν συμβούλια γειτονιᾶς μέ δικαίωμα ἀποφάσεως στό τοπικό τους ἐπίπεδο-ἐπίπεδο γειτονιᾶς.

Ἔτσι ἀναπτύχθηκε ἕνας διάλογος ἀνάμεσα στούς ἐκλεγμένους καί τούς κατοίκους. Ἡ συζήτηση στρεφόταν γύρω ἀπό τά τοπικά προβλήματα πού βεβαίως ἐπηρέαζαν καί τήν πολεοδομική ἀνάπτυξη καί οἰκοδόμηση. Αὐτές οἱ ἀπόψεις διοχετεύονταν στό δημοτικό συμβούλιο γιά ἀπόφαση. Ἡ συζήτηση γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς περιφερείας ἀναγόταν στή σχέση καί τήν ἐξάρτηση τῆς πόλεως ἀπό τήν ὑπόλοιπη περιοχή της. Αὐτή ἡ σχέση ἐξαρτήσεως ἀναφερόταν στόν τρόπο τῆς διαμορφώσεως τῆς κατοικίας καί τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, στήν παραγωγή καί κατανάλωση γενικότερα καί εἰδικότερα τῶν νωπῶν προϊόντων διατροφῆς. Μέ μιά σωστή ὀργάνωση καί τίς ἀντίστοιχες ἐπενδύσεις στήν περιφερειακή (περιαστική) γεωργία, πρό παντός τῶν ὁπωροκηπευτικῶν (σέ μορφή συνεταιριστικῶν ἑνώσεων), πέτυχαν μεταξύ ἄλλων τήν ἀποφυγή τῆς ἀστικοποιήσεως τοῦ πληθυσμοῦ μέσα στήν περιφέρεια. Αὐτό ἴσχυσε ἀκόμη καί στούς μικρότερους οἰκισμούς πού βρίσκονται στήν ἄμεση ἐπίδραση τῆς Bologna.

Ὁλόκληρη ἡ Bologna εἶναι χωρισμένη σέ 18 γειτονιές πού διοικοῦνται ἀπό συμβούλους ἐκλεγ-

9. Bologna Ufficio PEEP, Piazza Maggiore 6, Bologna Γνωρίζοντες τό θέμα: Pier Luigi Cervellati (Assessore all' edilizia publica).

μένους μεταξύ τῶν κατοίκων κάθε γειτονιᾶς. Οἱ σύμβουλοι αὐτοί εἶναι μέλη τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ὥστε οἱ τοπικές ἀποφάσεις γιά τίς ἀνάγκες καί τίς ἐπιθυμίες (στόχους) τῆς κάθε γειτονιᾶς νά φθάνουν στό δημοτικό συμβούλιο. Οἱ σύμβουλοι τῆς γειτονιᾶς εἶναι ἐπίσης μέλη καί τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν, ὅπως π.χ. ἐπιτροπή τῶν σχολείων, ἐπιτροπή κυκλοφορίας, κλπ. Ἡ συμμετοχή καί ἡ ἐπιρροή ἀρχίζει ἀπό τή μικροκλίμακα τοῦ τοπικοῦ ἐπιπέδου καί φθάνει στό δημοτικό συμβούλιο.

Τό παλιό ἱστορικό κέντρο εἶναι χωρισμένο σέ 4 γειτονιές (συνοικίες). Σ' αὐτές τό καλοκαίρι τοῦ 1976 εἶχαν ἀνανεωθεῖ καί ἐκσυγχρονισθεῖ 700 δωμάτια. Ἡ ἐργασία προχωρεῖ σχετικά ἀργά ἀλλά μέ πολύ μεγάλη προσοχή καί ἐνδιαφέρον. Τό πληθυσμιακό μέγεθος τῆς πόλεως ἔχει ἀποτελεσματικά διατηρηθεῖ γύρω στούς 500.000 κατοίκους τά τελευταῖα 10 χρόνια. Εἶναι ἕνα μοναδικό ζωντανό παράδειγμα πολεοδομικοῦ καί ἀναπτυξιακοῦ προγραμματισμοῦ βασισμένο σέ πολιτική (policy) καί ἰδεολογία.

Τά χρήματα προέρχονται στή μεγάλη τους πλειοψηφία ἀπό τό κράτος, δηλαδή, ἀπό τήν κεντρική διοίκηση στή Ρώμη.

Ἑλλάδα

Προσπάθεια εἰσαγωγῆς τῶν βασικῶν ἐννοιῶν στήν ἐκπαίδευση.

Μιά σωστή καί ἀξιόλογη προσπάθεια γίνεται αὐτό τόν καιρό ἀπό τή Γραμματεία τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, γιά τήν εἰσαγωγή βασικῶν γνώσεων γιά τό περιβάλλον καί τή δημιουργία ἀντιστοίχων θέσεων στούς μαθητές καί τούς δασκάλους στά σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Πρόκειται γιά ἕνα πρόγραμμα πού ὀνομάστηκε «Περιβαλλοντική Ἐκπαίδευση». Θά προταθεῖ στό Ὑπουργεῖο Παιδείας (ΚΕΜΕ, κέντρο ἐκπαιδευτικῶν μελετῶν καί ἐπιμορφώσεως) γιά νά εἰσαχθεῖ στή διδασκαλία τοῦ δημοτικοῦ καί τοῦ λυκείου.

Στό πρόγραμμα αὐτό ἐπιδιώκεται νά βρεθεῖ ἡ διαδικασία πού ὁδηγεῖ στήν ἀναζήτηση τῶν ἀξιῶν τοῦ περιβάλλοντος καί νά συγκεκριμενοποιηθοῦν οἱ ἔννοιες πού συμβάλλουν στή δημιουργία σωστῶν θέσεων γι' αὐτό. Δηλαδή, ἡ συνειδητοποίηση τῆς σχέσεως πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τόν πολιτισμό του, τήν παράδοσή του, τό φυσικό του περιβάλλον καί τό οἰκιστικό καί τεχνικό του περιβάλλον.

Μέ τή συνειδητοποίηση αὐτῶν τῶν σχέσεων καί τῶν ἀξιῶν, πιστεύεται ὅτι θά βοηθηθεῖ τό παιδί—καί ἑπομένως ὁ ἄνθρωπος—στό νά καταλαβαίνει καί νά ἀξιολογεῖ τό περιβάλλον πού ζεῖ συνειδητοποιώντας τίς σχέσεις του μ' αὐτό. Μέ τίς γνώσεις αὐτές πιστεύεται ἐπίσης ὅτι θά μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νά πάρει συγκεκριμένες θέσεις καί νά δραστηριοποιηθεῖ γιά τή διατήρηση, τήν ἐξέλιξη καί τή βελτίωση τοῦ περιβάλλοντός του.

Ἡ διδασκαλία προτείνεται νά γίνεται ὄχι σάν χωριστό μάθημα, ἀλλά ἐνσωματωμένη στά ἀναλυτικά προγράμματα καί στά βοηθήματα τῶν διδασκάλων. Προτείνεται ἐπίσης τό μάθημα νά γίνεται μέ περιπάτους, ὅπου θά διδάσκονται τά παιδιά τί εἶναι τό περιβάλλον, πῶς αἰσθάνονται σ' αὐτό, πῶς πρέπει νά τό ἀξιολογοῦν καί πῶς μπορεῖ αὐτό νά καλλιτερεύσει.

Εἶναι ἡ ἀρχή μιᾶς ἀπαραίτητης προσπάθειας, πού θά βοηθήσει τή γνώση τοῦ ἀνθρώπου γιά τό ποῦ καί πῶς βρίσκεται καί ζεῖ. Θά ἀναπτύξει ἐπίσης τό αἴσθημα τῆς σχέσεως καί τῆς ἐξαρτήσεως πού ἔχει καί πού πρέπει νά ἔχει ὁ ἄνθρωπος μέ τό φυσικό, τό τεχνικό καί τό ἀνθρώπινο περιβάλλον του, δηλαδή, μέ τόν τόπο του καί τήν ἐξέλιξή του.

Συγκρίνοντας τά παραδείγματα ἐργασίας ἀπό τήν Εὐρώπη, πού περιγράφτηκαν στό κείμενο αὐτό, μέ τήν δραστηριότητα στούς τομεῖς αὐτούς στή χώρα μας, ὁ Ἕλληνας εἰδικός πού ἐργάζεται στούς τομεῖς αὐτούς εἶναι φυσικό νά αἰσθάνεται ὅτι δέν ἐργάζεται μέ τόν ἀντίστοιχο, ἀναλυτικά, σωστό τρόπο. Σέ μιά περίοδο πού ἡ ἀνάπτυξη, ἡ ταχύρρυθμη μάλιστα ἀνάπτυξη καί ἡ ἀποκέντρωση (ὑδροκεφαλισμός Ἀθήνας, πού τόν ἀκολουθεῖ ἡ Θεσσαλονίκη) εἶναι δύο ἀπό τούς βασικούς στόχους στή χώρα μας, ἡ ὀρθή θέση, «τό πῶς» πού εἴπαμε πιό πάνω, δέν ἐξετάζεται μέ τήν ἀνάλογη μεθοδικότητα, ἤ τουλάχιστον δέν ἔχει ἐνταχθεῖ σέ μηχανισμούς καί δέν ἔχει ἐκφρασθεῖ σέ κανόνες πού νά ἐφαρμόζονται.

Μήπως θά μπορούσαμε νά ἐργασθοῦμε ἀποτελεσματικότερα ἄν σκεφθοῦμε ὅτι, ἀφοῦ τώρα ἀναπτυσσόμαστε, θά ἔπρεπε νά τολμήσουμε τή σωστή ἀντιμετώπιση τῶν θεμάτων αὐτῶν διδασκόμενοι ἀπό τά λάθη τῶν ἄλλων, αὐτῶν πού χρειάζονται πολύ περισσότερα χρήματα καί χρόνο τώρα πλέον γιά νά ἀλλάξουν τά πεπραγμένα καί ταυτόχρονα νά συνεχίσουν στή νέα γραμμή; Ἄν μάλιστα σκεφθεῖ κανείς ὅτι δέν θά εἴμαστε οἱ πρωτοπόροι ὅσον ἀφορᾶ τίς μεθόδους καί τά προγράμματα, ἡ ἔνταξη τῆς δουλειᾶς αὐτῆς στά ἑλληνικά δεδομένα εἶναι πολύ πιό εὔκολη. Ἀντίθετα, ἄν συνεχίσουμε μέ τή μονοσήμαντη καί ἐλάχιστα ἐρευνητική ἀντιμετώπιση τῶν θεμάτων αὐτῶν, πού ἐφαρμόζουμε σήμερα, μεγαλώνουμε τό χάσμα μέ τήν Εὐρώπη. Οἱ περιορισμοί εἶναι συνήθως ὁ χρόνος καί τά χρήματα. Εἶναι ὅμως εἰλικρινεῖς οἱ περιορισμοί αὐτοί; ἤ μήπως καί περισσότερα ἄστοχα τοποθετημένα χρήματα σπαταλοῦμε μονόπλευρα ἐξετασμένα, καί ὁ χρόνος ἐπανορθώσεως τῶν πεπραγμένων θά εἶναι πιό μεγάλος στό τέλος;

ΠΗΓΕΣ

1. *What Now: Another Development*, 1975. Prepared on the occasion of the seventh Special Session of the United Nations General Assembly.
2. «Rapport fran studieressa 1976». Tekniska Högskolan-Stockholm. Samhällsbyggnad/Stadsbyggnad. Prof. Igor Dergalin (Έκθεση ἀπό ἐπιστημονικό ταξείδι (1976) τοῦ καθηγητοῦ Igor Dergalin. Πολυτεχνεῖο Στοκχόλμης).
3. «Arkitektens Roll i Samhället». *Arkitekt dagen*, 1972, τοῦ Björn Linn.
4. «Att Överbygga Gabet Mellan Arckitekter och Användare». *Arkitekt tidningen (AT)*, 5. 77, Prof. Igor Dergalin.
5. «London, Paris och Bologna», *Fran Byggforskingen*, 2. 77, Prof. Igor Dergalin.
6. Ἐνημερωτικό ταξείδι στήν Bologna τό καλοκαίρι τοῦ 1976 τῆς Ἑλένης Δεργκάλιν.